

15. Резолюція круглого столу „Діалог між владою та конфесіями в контексті європейської системи цінностей” (20 грудня 2010 р.) // Релігійна панорама. – 2010. – № 12. – 96 с.
16. Особистий архів автора. Папка „Визначні релігійні діячі Хмельниччини”. – 129 с.
17. Климов В. Толерантність міжконфесійних відносин як культура нового тисячоліття / В. Климов // Релігійна панорама. – 2010. – № 1. – С. 29–33.
18. Поточний архів управління внутрішньої політики Хмельницької облдержадміністрації. Папка №1. Інформаційний звіт за 2009 рік „Про стан та тенденції розвитку релігійної ситуації, державно-церковних відносин у Хмельницькій області”. – 78 с.

Анотація

Ю.І.Блажевич

Актуалізація преподавання курса релігієведения как важный фактор воспитания духовности и толерантности студенческой молодежи, профессиональной подготовки специалистов начального звена образования

В этой статье автором на основе изучения последних исследований и публикаций отечественных и зарубежных ученых освещено проблему актуализации преподавания курса релігієведения как важного фактора воспитания духовности и толерантности студенческой молодежи, профессиональной подготовки специалистов начального звена образования.

Ключевые слова: релігієведение, духовность, толерантность, студенческая молодежь, специалисты начального звена образования.

Summary

Yu.I.Blazhevych

Update of Religion Studies Teaching as an Important Factor of Bringing up Spirituality and Tolerance of Students, Professional Training of Elementary-Level Education Specialists

In the article on the basis of study of recent researches and publications of domestic and foreign scholars the author highlights the problem of updating the teaching of religion studies as an important factor of bringing up spirituality and tolerance of students and professional training of elementary-level education specialists.

Keywords: religion studies, spirituality, tolerance, students, elementary-level education specialists.

Дата надходження статті: „14” вересня 2012 р.

УДК 371.132+378.018 (045)

З.Д.БЛАЖЕСВА,
викладач;
А.А.ГРИГОР'ЄВА,
викладач
(м.Хмельницький)

Застосування виховних педагогічних технологій у підготовці майбутніх педагогів

У статті розглядаються особливості застосування виховних педагогічних технологій у підготовці майбутніх педагогів. Аналізуються різноманітні підходи до трактування понять „технологія”, „педагогічна технологія” та „технологія виховання”. Розкриваються завдання та функції виховних педагогічних технологій у навчальному процесі.

Ключові слова: педагогічна технологія, технологія виховання, особистісно орієнтована технологія навчання, навчально-виховний процес.

Постановка проблеми у загальному вигляді... На сучасному етапі розвитку освітньої системи все більша увага приділяється вихованню підростаючого покоління. В організації виховного процесу виникає багато труднощів щодо форм, методів та засобів виховання, шляхів досягнення поставленої виховної мети.

Сучасна педагогічна освіта спрямована на застосування нових науково-практичних підходів до всебічного виховання студентів, їх розвитку та постійного вдосконалення. Вчителі загальноосвітніх шкіл повинні володіти широким соціально-культурним світосприйняттям, бути національно свідомими особистостями, мати чіткі уявлення про шляхи і можливості виховання школярів в цілому, знати про інноваційні підходи до організації та проведення виховної роботи.

У наш час продовжуються спроби переосмислення суті та змісту виховного процесу. Це виявляється у появі нових методів, засобів виховання, інноваційних педагогічних технологій організації навчально-виховного процесу. Педагогічні технології, в тому числі і виховні технології, мають велике значення для кожного вчителя. Педагогам недостатньо лише знати методику, необхідно вміти трансформувати знання та вміння. З освоєнням технологічної сторони

педагогічного процесу з'являється можливість відтворити теорію, отримати бажаний результат. Тобто у технології заздалегідь визначається що і як, якими засобами виробляється.

Однією із основних ознак педагогічної технології є діагностичне цілепокладання, тому деякі автори відносять поняття „технологія” лише до сфери дидактики. У навчальному процесі вчитель точно знає, якої мети він має досягти відповідно до навчальних планів та програм, якими знаннями та вміннями мають оволодіти учні. У вихованні, навпаки, чітко визначити мету практично неможливо. Прихильники цієї теорії вважають, що неможливо створити виховну технологію, а можна говорити лише про елементи технологізації виховного процесу.

Сучасна практика виховання знаходиться у перехідній стадії: деякі вчителі та вихователі вже відходять від інтуїтивного вирішення виховних завдань і працюють за науковими технологіями. Виникає необхідність технологізації виховного процесу, зокрема, використання особистісно зорієнтованих технологій.

Проблема полягає у складності процесу виховання, в якому особистість повинна формуватись комплексно та повноцінно. Не можливо сформувати особистість зусиллями різних вихователів, учителів, які володіють різними технологіями. Особистість може сформувати лише особистість, тому вихователь повинен вести виховний процес спочатку до кінця, спираючись на загальну технологію, проявляючи власну ініціативу, творчість та майстерність.

Аналіз досліджень і публікацій... Проблему педагогічних технологій розглядали у своїх працях В.Беспалько, Б.Блум, І.Підласий, О.Савченко. Введення особистісно орієнтованих технологій обґрунтоване академіком АПН України І.Бехом. Сутність поняття „педагогічної технології” досліджували Т.Ільїна, І.Лернер, Т.Назарова та інші.

Формулювання цілей статті... Відповідно до теми та мети нами визначені наступні завдання: з'ясувати сутність понять „технологія”, „виховна технологія”; розкрити зміст технології виховної роботи; з'ясувати місце особистості учня у виховних технологіях; спрогнозувати результати виховного процесу за умови використання виховних технологій.

Виклад основного матеріалу... Поняття „технологія” (з грецької *techne* – майстерність, мистецтво і *logos* – вчення, поняття) в педагогіку прийшло ще в 20-ті роки ХХ століття. Вже тоді воно трактувалося по-різному: як сукупність прийомів і засобів, спрямованих на чітку й ефективну організацію навчальних занять, що нагадує виробничу технологію та як уміння оперувати навчальним і лабораторним обладнанням, використовувати наочні посібники.

На сьогодні немає єдиного визначення поняття „педагогічна технологія”. Наприклад, В.Беспалько визначає цей термін як проект певної педагогічної системи, що реалізується на практиці; це змістова техніка реалізації навчально-виховного процесу [1, с.241].

Термін „технологія виховання” має дещо інший зміст. Вперше його ввів в педагогічну науку А.Макаренко, а Я.-А.Коменський розглядав технології як досконалий метод виховання. Сьогодні під технологією виховання розуміють обґрунтовану систему педагогічних засобів, форм, методів, їх етапність, націленість на вирішення конкретного виховного завдання. Кожне завдання має відповідну технологію виховання. Зміна завдання веде до зміни технологій [3, с.408].

Поняття „освітня технологія” почали використовувати у США у 30-х р. ХХ ст. Головною метою педагогічної технології було гарантування досягнення учнями запланованих позитивних результатів навчання шляхом підвищення ефективності освітнього процесу. У 70-80 р. педагогічні технології навчання використовувалися у розвинутих капіталістичних країнах і отримали визнання з боку ЮНЕСКО. За визначенням ЮНЕСКО, технологія навчання – це системний метод створення, застосування й визначення процесу навчання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, завданням якого є оптимізація освіти. Наприкінці 80-х р. і на початку 90-х підвищилась увага до педагогічної технології і в країнах Східної Європи (Н.Нікандров, Т.Ільїна, М.Кларін та ін.).

У багатьох міжнародних виданнях, присвячених педагогічній технології, окреслюється два напрями у її розвитку: використання технічних засобів навчання і “технологічний підхід” до організації навчального процесу загалом. Саме останній напрям став основою для розробки педагогічних технологій.

Поняття „технологія” є багатоаспектним та широким, тому різні вчені трактують по-своєму сутність цього феномена. Так, Б.Лихачов розглядає педагогічну технологію як сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають спеціальний набір і поєднання форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів; організаційно-методичний інструментарій педагогічного процесу. І.Волков тлумачить її як опис системи дій учителя та учнів, які слід виконувати для оптимальної реалізації навчального процесу. Педагог-дослідник П.Москаленко вважає цей феномен послідовним (системно представленим) рядом вказівок, діяльностей і операцій моделювання, реалізації діагностики ефективності, корекції процесу навчання або виховання. В.Беспалько визначає педагогічну технологію як проект певної педагогічної системи,

що реалізується на практиці, як змістову техніку реалізації навчально-виховного процесу. Н.Мойсеюк вважає, що педагогічна технологія – це науково обґрунтована педагогічна (дидактична) система, яка гарантує досягнення певної навчальної цілі шляхом неухильного виконання визначеної послідовності взаємодій учителя та учнів, використання відповідної сукупності методів і форм навчання в умовах оперативного контролю й оцінювання проміжних результатів процесу навчання, їх корекції [3].

Асоціація з педагогічних комунікацій і технологій США трактує її як комплексний, інтегрований процес, який включає людей, ідеї, засоби і способи організації діяльності для аналізу проблем, що охоплюють основні аспекти засвоєння знань.

Отже, педагогічна технологія є предметом вивчення багатьох наукових напрямів у сучасній педагогіці, залежно від яких вона розглядається, зокрема:

– як компонент педагогічної майстерності, що становить науково обґрунтований професійний вибір операційного впливу педагога на дитину в контексті взаємодії її зі світом з метою формування у неї ставлення до цього світу, гармонійно поєднуючи свободу особистісного виявлення і соціокультурну норму (Н.Щуркова);

– як проект педагогічної системи, яка реалізується на практиці (В.Беспалько);

– як сукупність психолого-педагогічних установок, які визначають спеціальний вибір і компонування форм, методів, способів, прийомів, виховних засобів (схем, рисунків, діаграм, карт) (Б.Лихачов);

– як систематичний метод планування, використання й оцінювання всього процесу навчання та засвоєння знань шляхом урахування людських і технічних ресурсів і взаємодії між ними для досягнення більш ефективної форми освіти (А.Воронін, В.Симоненко);

– як упорядковану сукупність дій, операцій і процедур, які інструментально забезпечують досягнення передбачуваного результату в умовах освітнього процесу, що постійно змінюється (В.Сластьонін);

– як продуману в усіх деталях модель спільної педагогічної діяльності з проектування, організації та проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів і вчителя (В.Монахов) [7, с. 78].

В освітній практиці педагогічна технологія може функціонувати на таких рівнях:

1. Загальнопедагогічний рівень функціонування педагогічної технології. Загальнодидактична, загальновиховна технологія репрезентує цілісний освітній процес у регіоні, освітньому закладі, на певному рівні навчання чи виховання. У такому вигляді педагогічна технологія тотожна педагогічній системі, оскільки вона містить сукупність цілей, змісту, засобів і методів навчання (виховання), алгоритм діяльності суб'єктів і об'єктів навчально-виховного процесу.

2. Предметно-методичний рівень функціонування педагогічної технології. Йдеться про застосування педагогічної технології як окремої методики, тобто як сукупності методів і засобів реалізації певного змісту навчання та виховання в межах одного предмета, групи, в діяльності педагога.

3. Локальний (модульний) рівень функціонування педагогічної технології. Зорієнтована на цей рівень педагогічна технологія реалізується як технологія окремих частин навчально-виховного процесу, розв'язання окремих дидактичних і виховних завдань (технологія окремих видів діяльності, формування понять, виховання окремих особистісних якостей тощо) [2].

У зв'язку з цим, правомірним є розмежування таких понять, як „освітня технологія”, „педагогічна технологія”, „технологія навчання (виховання, управління)”, оскільки кожне з них має свою ієрархію цілей, завдань, змісту.

Узагальнюючи сучасні дослідження в галузі педагогічної технології, можна виділити характерні риси технології виховання: цілепокладання, процесуальність, поділ процесу, його послідовність, безперервність, раціональність і стабільність, гарантованість педагогічного результату на основі постійної корекції і зворотного зв'язку, індивідуальна майстерність педагога.

У педагогіці вчені вдавались до багатьох спроб зробити виховання схожим на добре налагоджений механізм. Однак, зробити це дуже складно, бо єдиний механізм для реалізації різноманітних цілей виробити неможливо. Тому предмет технологій виховної роботи – це конструювання системи виховного процесу, виходячи із заданих виховних установок (виховні орієнтири, цілі і зміст виховання).

Кожен вчитель початкових класів повинен добре розуміти зміст технологій виховної роботи, вкладати в нього внутрішній контакт між своєю особистістю та вихованцями, а також характер особистісних зв'язків, в основу яких покладено розуміння учнями мотивів педагогічного впливу, дій і вимог вчителя.

Проаналізувавши наукові джерела, ми визначили такі завдання виховних технологій: виховувати інтелектуально розвинуту особистість; формувати творчу особистість з почуттям особистої гідності, розумінням суті приватної та державної власності; виховувати почуття потреби для отримання високих професійних якостей у майбутньому, вміння при необхідності змінювати професію; вчити самостійно, критично мислити, вміти бачити труднощі, які виникають в реальному світі, і шукати шляхи раціонального їх вирішення; стимулювати до самовиховання, самовдосконалення та інше.

Сучасні технології виховання реалізують основні функції комплексного підходу шляхом впливу на свідомість, почуття і поведінку вихованців, органічного поєднання виховання і самовиховання особистості. Вчитель початкових класів повинен пам'ятати про єдність та координацію виховних зусиль усіх соціальних інститутів, які займаються вихованням (сім'я, школа, засоби масової інформації, соціальні групи, література, мистецтво тощо). Велике значення має і системний підхід до процесу виховання, який передбачає взаємозв'язок і взаємовплив усіх компонентів виховання, їх послідовність і супідрядність. Одним із шляхів є також урахування зовнішніх і внутрішніх факторів, які сприяють чи перешкоджають одержанню найоптимальніших результатів роботи. В ролі цих факторів виступають спосіб життя школяра, умови життя, які спричиняють становлення певного способу життя в окремих регіонах, засоби масової інформації, рівень розвитку й умови життя колективу, індивідуальні особливості вихованців [4].

Результат виховної роботи – ідеал випускника: духовно-моральна, громадська, практично-орієнтована, фізично і психічно здорова особистість; випускник сучасної школи, який буде жити і працювати в наступному тисячолітті, постіндустріальному суспільстві.

До важливих властивостей, якими повинен володіти майбутній вчитель, ми відносимо: гуманістичну спрямованість діяльності (ідеали, інтереси, ціннісні орієнтації); його професійну компетентність (знання, вміння, навички, постійне самовдосконалення, високий рівень культури); педагогічні здібності: комунікативність, перцептивність (розуміння інших), динамізм особистості (активність, гнучкість впливу), емоційна стабільність (саморегуляція), оптимістичне прогнозування (віра в позитивне в кожній людині, у перспективу її розвитку), творчість та ін.; педагогічну техніку: внутрішню (вміння володіти своїм фізичним, психічним, емоційним станом; голосом, мімікою, пантомімікою) та зовнішню (вміння впливати на інших) [5].

Вчитель повинен володіти професійними знаннями, серед яких: знання з педагогіки, психології, анатомії та фізіології, фахових методик, суспільних наук, гуманітарних наук, комп'ютерних технологій. До педагогічних умінь та навичок належать: конструктивні (планування навчально-виховної роботи; вибір доцільних форм, методів та видів діяльності; здійснення індивідуального і диференційованого підходу до учнів), комунікативні (встановлення контакту з учнями, колективом, батьками, колегами, регулювання стосунків учнів в колективі) організаторські (організація і керування учнівським колективом, організація роботи з батьками, організація різних видів діяльності учнів), дидактичні (пояснення учням змісту навчального матеріалу з урахуванням їхнього віку, керування самостійною пізнавальною діяльністю учнів), пізнавальні (вивчення учнів, дитячого колективу, складання характеристик; вивчення психолого-педагогічної літератури, використання досягнень науки у практиці; аналіз передового педагогічного досвіду та його творче використання у власній практиці), прикладні (вміння співати, малювати, грати на музичному інструменті; володіння ТЗН та комп'ютером), дослідницькі (використання психолого-педагогічних досліджень на практиці, введення педагогічних інновацій у навчально-виховний процес). Педагог повинен володіти особистісними якостями, такими як: любов до дітей, почуття національної гідності, креативність, витримка, стриманість, терплячість, вимогливість та об'єктивність, оптимізм та любов до життя [5].

Як бачимо, система виховної роботи в школах різного типу повинна базуватись на ідеях гуманізму, демократичності і передбачає ряд основних аспектів: вплив на вихованців у трьох напрямках: на свідомість, почуття та поведінку; позитивний результат досягається при органічному з'єднанні виховання (зовнішнього педагогічного впливу) і самовиховання особистості; координація зусиль школи, сім'ї, соціального середовища; позитивні якості особистості формуються через систему конкретних виховних заходів, справ, ігор.

Інтенсивність включення дитини в конкретну виховну ситуацію, яка створюється відповідною технологією, залежить від того, наскільки вона здатна скласти чітке уявлення про те, ким вона може і хоче стати. Йдеться про ідеальну модель, ідеальний образ себе. Це уявлення мусить бути реалістичним, тобто узгодженим з природним розвитком даного індивіда і тому досяжним. Отже, вихованець має ставити мету створення індивідуального фонду „можу” і „хочу”. При цьому всі психологічні утворення мають виступити узгоджено, підтримуючи одне одного і переходячи одне в одне. У практичному плані ця єдність проявляється в тому, що суб'єкт знає, чого він бажає, має в своєму розпорядженні відповідну схему дій, і, крім того, діє, а не просто мріє.

Формування ідеальної моделі, ідеального образу себе стає орієнтиром особистісного становлення. Ідеальна модель не є моделлю граничної досконалості. Вона представляє собою модель наступного кроку вихованця по шляху його саморозвитку, наприклад, виховання певної якості чи ряду якостей. Таким чином, це реалістична модель можливого внутрішнього і зовнішнього життя, модель, до здійснення якої можливо наближатися, і яку можливо в міру росту поступово змінювати і розширювати.

Можливості особистісного самовизначення вихованців у особистісно зорієнтованому вихованні розширюється саме за рахунок збільшення ступенів свободи їх дій і внутрішньої активності, лише за таких умов дитина в змозі відчувати, що вона не просто перебуває, а повноцінно живе в атмосфері високої людяності, яка має наповнити її своїм гуманним змістом. Тут потреба і почуття „бути Людиною” реально пронизує кожну діючу вчинок дитини. При цьому вона не повинна відчувати штучність ситуації, створеної педагогом для досягнення своїх цілей. За особистісно зорієнтованого виховання дитина перебуває у природних взаєминах з дорослим – доброю, чуйною людиною, яка своїм життям одухотворяє і її. Існуючи для дітей і заради дітей, вчитель тільки за такої позиції може успішно налагодити взаємини з ними.

Висновки... Окреслена проблема є багатоаспектною та недостатньо розробленою, тому потребує подальшого аналізу та розробки. Результати дослідження можуть бути використані в практиці роботи вчителів початкових класів та вихователів під час організації навчально-виховного процесу, позакласної та позашкільної діяльності.

Таким чином особистісно орієнтовані технології створюють простір для прояву особистих потреб вихованців. Ці технології виховної роботи передбачають самостійний вибір і використання доступних для сприйняття різноманітних форм і методів виховання, врахування вікових особливостей, здібностей та інтелектуальних можливостей особистості, базуються на історично обумовлених традиціях виховання людини.

Список використаних джерел і літератури:

1. Дем'янюк Т. Д. Організація виховного процесу в сучасному загальноосвітньому навчальному закладі : наук.-метод. посіб. / Тамара Дмитрівна Дем'янюк. – Суми : ТОВ Видавництво „Антей”, 2006. – 384 с.
2. Дичківська І. М. Основи педагогічної інноватики : навч. посіб. / Ілона Миколаївна Дичківська. – Рівне : РДГУ, 2001. – 233 с.
3. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. / Неля Євтихівна Мойсеюк. – [4-е вид., доповн.]. – 2003. – 615 с.
4. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / [О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. ; за ред. О. М. Пехоти]. – К. : А.С.К., 2003. – 255 с.
5. Педагогічна майстерність : підруч. / [І. А. Язюк, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; за заг. ред І. А. Язюка]. – [2-е вид., допов. і переробл.] – К. : Вища школа, 2004. – 422 с.
6. Підласий І. П. Педагогічні інновації / Іван Павлович Підласий // Рідна школа. – 1998. – № 12. – С. 3–16.
7. Шоробура І. М. Від творчого пошуку до педагогічних інновацій : навч. посіб. / І. М. Шоробура, А. А. Григор'єва. – Хмельницький : Вид-во ХГПА, 2011. – 205 с.

Анотація

З.Д.Блажеєва, А.А.Григор'єва

Использование воспитательных педагогических технологий в подготовке будущих педагогов

В статье рассматриваются особенности использования воспитательных педагогических технологий в подготовке будущих педагогов. Анализируются различные подходы к трактованию понятий „технология”, „педагогическая технология” и „технология воспитания”. Раскрываются задания и функции воспитательных педагогических технологий в учебном процессе.

Ключевые слова: педагогическая технология, технология воспитания, личносно ориентированная технология обучения, учебно-воспитательный процесс.

Summary

Z.D.Blazheyeva, A.A.Grygor'yeva

Usage of Educational Pedagogical Technologies in Future Pedagogues' Preparation

Peculiarities of usage of educational pedagogical technologies in future pedagogues' preparation are studied in the article. Different approaches to the treatise of the notions “technology”, “pedagogical technology” and “technology of education” are analyzed. Tasks and functions of educational pedagogical technologies in educational process are revealed.

Key words: pedagogical technology, technology of education, personally-oriented technology of education, educational process.

Дата надходження статті: „24” вересня 2012 р.